

3 SAMMU 3 TAIME 3 TEGEVUST

AEDNIK AITAB

3 sammu unistuste aia loomiseks

AUTOR
KADI LAANSALU

KODULEHT
aednikaitab.ee

1. samm

VALI ASUKOHT

Kuhu panna oma esimesed söödavad taimed?

Parim koht söödavate taimede ja köögivilja kasvatamiseks on päikeseline ja asub võimalikult köögile või väliterrassile lähedal. Kui Sul on varjuline koht, siis koolitusel tutvustan söödavaid taimi, kes ka varjus hästi hakkama saavad.

Päikesevalgus

- Päikseline kasvukoht - vähemalt kuus tundi otsest päikesevalgust päevas.
- Poolvari - kolm kuni kuus tundi otsest päikesevalgust päevas.
- Varjuline - vähem kui kolm tundi otsest päikesevalgust päevas.
- Täisvarjuline - sinna ei tule otsest päikesevalgust; näiteks tihedavõraliste puude varjus.

Mullatingimused

Peenrakastis või anumad kasvatades saad mulda ise valida. Kui kasutad mulda oma koduaiast, siis lisa sinna kindlasti komposti. Kui ostad poest, siis soovitan kasutada mulda, mille koostises on kompost või biohuumus. Enamusele söögitaimedele sobivad mullad, mille pH on vahemikus 5,5-7,0.

2. samm

VALMISTA PINNAS ETTE

Vastavalt sellele, milliseid taimi soovid kasvatada, võiks mullakihi paksus olla 20-45 cm. Lehtköögiviljad saavad hakkama 20 cm paksuse mullakihiga, kartulil ja tomatil võiks olla see aga isegi 45 cm. Kui kasutad sügavaid peenrakaste või anumaid, siis soovitan põhja panna kiht peeneid puuksi ja lehti või kergkruusa.

Kui kasutad koduaia mulda aga see on liiga savine ja tihke, siis lisa juurde liiva (sobib poes müüdav ehitusliiv) või perliiti ja kindlasti komposti. Kui muld on liiga liivane ja kerge, siis lisa juurde hea annus komposti. Poest ostes on mulla valik lai. Jägli mulla pH'd ja seda, et tegemist ei oleks vaid turba ja liiva seguga vaid et lisatud oleks ka komposti või biohumust.

Enne taime istutamist on hea istutusauku lisada ka väetiseid. Need tuleb mullaga segamini segada, et taime juured ei puutuks otse väetisega kokku. Minu lemmikud on maheväetised - näiteks tomativäetis või kartuliväetis. Iga kultuuri jaoks eraldi väetist osta vaja ei ole. Piisab ühest heast väetisest kõigi köögiviljade jaoks. Lisaks panen igasse istutusauku ka peotäie kalajahu.

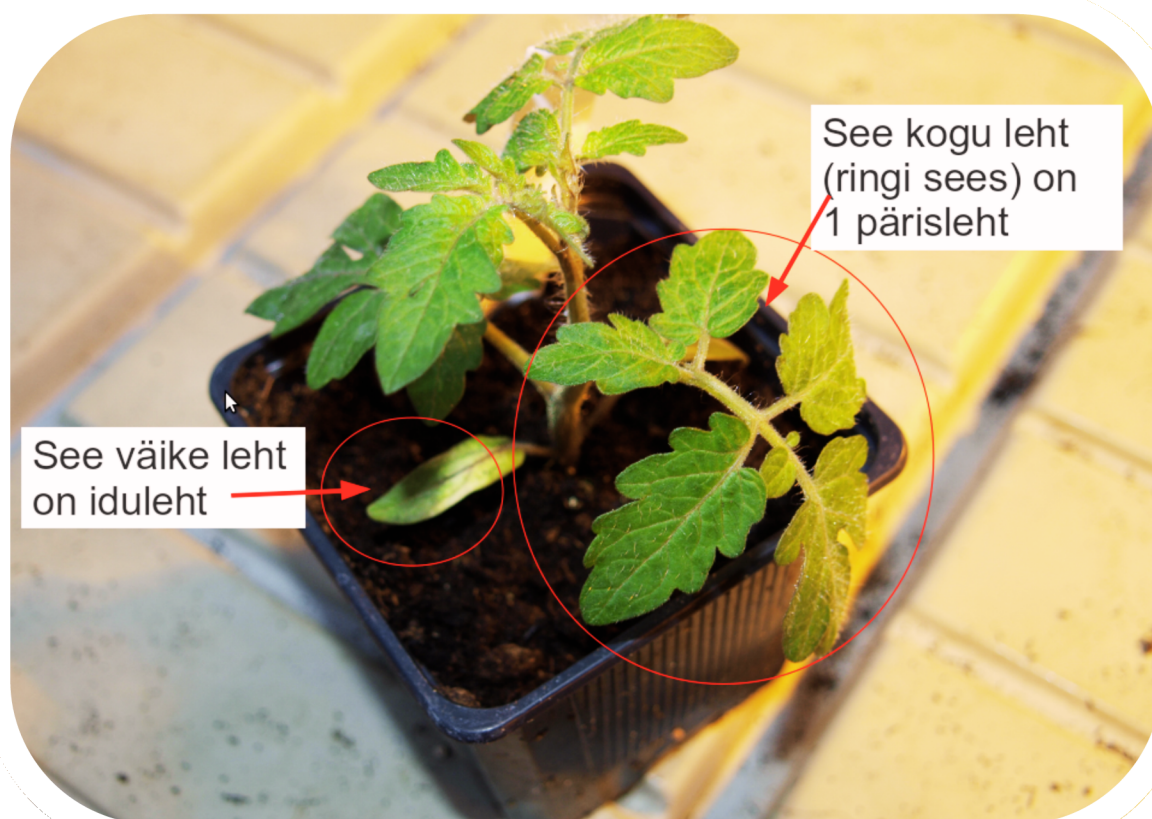
3. samm

ISTUTA JA HOOLDA

Üldjuhul istutatakse taimed esimeste idulehtedeni või sama sügavusele, kui nad ostes potis on. Kastmisvee kogus võiks olla vähemalt sama suur, kui mullapall. Kasta tuleb ka siis, kui nii muld kui taime mullapall on niisked - nii ei jää pinnasesse õhuauke ja taime juured ei kuiva ära.

Kiirelt kasvavate taimede (salatid, redised, rukola, jne) puhul ei ole vaja väetist lisada - piisab sellest, et muld on viljakas. Pikalt kasvavad ja suurt saaki andvad taimed (tomat, kurk, paprika jt) vajavad lisaväetamist 2-3 korda hooaja jooksul. Väetamise täpsemad juhised leiad e-koolitusest.

3 imekaunist söödavat taime

1.TOMAT

Tomatitaimed istutatakse avamaale siis, kui öökülma oht on täielikult möödas – enamasti juuni alguses. Parimaks kasvukohaks on päikeseline, tuulte eest kaitstud paik, kus muld on huumusrikas, sügavalt haritud ja hästi vett läbilaskev. Taimed võib istutada tavalisest sügavamale, kuna tomat moodustab varrele lisajuuri ning sügavam istutus soodustab tugevamat juurestikku.

Edasine hooldus sõltub suuresti sordi omadustest. Põõsastomatid püsivad iseseisvalt püsti, kuid poolkõrgeid võiks toetada kas madala pulga või taimetugedega. Samuti võib poolkõrgete taimede alumised kõrvalvõrsed eemaldada, et tagada parem valgus ja õhu liikumine taimede vahel. Kastmisel on oluline järgida mõõdukust: pigem kasta harvem, ent põhjalikult, et vesi jõuaks juurteni ja julgustaks juuri sügavamale kasvama. Liigne kastmine, eriti jahedal ajal, võib soodustada seenhaiguste levikut. Väetada võib esimese viljakobara tekkimisest alates kahe nädala tagant.

Juuli lõpus või augusti alguses on soovitatav poolkõrgetel tomatitaimedel ladvaosa eemaldada, et need jõuaksid enne sügise tulekut valmida. Samuti tuleks eemaldada kolletunud või maapinnaga kokkupuutuvad lehed, et ennetada haiguste levikut.

3 imekaunist söödavat taime

2.BASIILIK

Basiilik ja tomat armastavad koos kasvada - basiilik tugevdab tomati maitset ja tomat pakub basiilikule varju tuulte ning keskpäevase kõrvetava päikese eest.

Basiilik ei talu külma – avamaale või rõdukasti istutatakse taimed alles siis, kui öökülmaoht on täiesti möödas, tavaliselt juuni alguses. Kasvukoht peaks olema soe, päikseline ja tuulte eest kaitstud.

Basiilik armastab niiskust, kuid ei talu liigniiskust – seetõttu tuleb kastmisel jälgida, et muld oleks pidevalt niiske, kuid mitte vettinud. Kasta tuleks hommikuti ja vältida vee sattumist lehtedele, eriti jaheda ilmaga, et vähendada haiguste riski.

Regulaarne lehtede näpistamine tipust ehk saagi koristamine soodustab basiiliku hargnemist ja tihedamat kasvu. Kindlasti tuleks eemaldada õienupud kohe nende ilmudes, kuna õitsema hakkamine muudab lehed kibedamaks ja aeglustab taime üldist kasvu. Saaki võib koristada järk-järgult, lõigates noori võrseid koos lehtedega ja jättes alumised lehed alles.

3 imekaunist söödavat taime

3. PEIULILL

Peiulill on Eestis armastatud suvelill, mida hinnatakse nii tema rikkaliku õitsemise, lihtsa kasvatuse kui ka kasulike omaduste tõttu aias. Vähem teatakse aga seda, et teatud peiulillesordid sobivad ka söögiks ning neid saab kasutada loovalt salatites, jookides või isegi magustoitudes.

Toiduks sobivad kõige paremini läiklehine peiulill, madal peiulill ja ahtalehine peiulill. Esimene on tuntud kui Mehhiko estragon, sest on seal pärit ja sarnaneb Prantsuse estragoni maitsele. Kõikide peiulillede õisi on kasutatud hinnalise safrani aseainena ja seetõttu on tal ka hüüdnimi - vaese mehe safran. Lisaks on peiulill väga hea kahjurite tõrjeks - aitab mullast tõrjuda nematode ehk ümarusse ja peletada ka lehetäisi, porgandikärbest ja porgandi-lehekirpe.

3 imekaunist söödavat taime

3. PEIULILL

Noored taimed istuta välja juuni alguses päikselisse ja sooja kasvukohta, kus muld on parasniiske ja vett hästi läbilaskev. Peiulilled vajavad väga vähe hooldust – nad taluvad pööda, ei vaja väetamist ning suudavad hästi konkureerida umbrohuga. Peiulilled sobivad suurepäraselt peenarde ääristamiseks, rõdukastidesse või vahekultuuriks köögiviljade vahele.

Õied korjatakse kuiva ilmaga, kui nad on täielikult avanenud, ja kasutatakse värskelt või kuivatatuna. Kroonlehti võib lisada värvikirevatesse salatitesse, segada ürdivõidesse või kasutada loodusliku toiduvärvina. Kaunistuseks sobivad nad kookidele, tortidele ja kokteiliklaaside servadele. Kuivatatud õisi võib purustada maitsesooladesse või segada teesegudesse. Peiulillede söömisel tuleb siiski arvestada, et ilutaimena ostes on teda tugevalt väetatud ja ehk isegi tugevate taimekaitsevahenditega pritsitud. Seega soovitan need ise ette kasvatada või osta näiteks Tamme talu ürdiaist.

3 tegevust, mida teha juba täna!

1. VALMISTA PINNAS ETTE

Parim koht söödavate taimede ja köögivilja kasvatamiseks on päikeseline ja asub võimalikult köögile või väliterrassile lähedal. Kui Sul on varjuline koht, siis koolitusel tutvustan söödavaid taimi, kes ka varjus hästi hakkama saavad.

2. HANGI VAJALIK

- Hangi esimesed seemned või taimed ja valmista pinnas ette.
- Seemnete valik on laiem, kui taimede oma, aga kui ettekasvatamiseks ruumi või aega vähe, siis on lopsakad taimed saadaval nii turul, puukoolides kui kindlasti saab neid ka aiasõpraede käest! Laste suured lemmikud on redised, herved (eriti suhkruherved!), porgandid, tomatid, maasikad ja roheline sibul!

3. ISTUTA JA NAUDI

Istuta oma esimesed söödavad taimed ja naudi oma aia lopsakust!
Väga armas, kui jagad pilte oma kaunitest istutustest ka Facebook lehel Aednik aitab!